

Verslag van werkzaamheden 2019

2020

Vooraf

In 2016 presenteerden wij onze strategie, getiteld *Inzicht als basis voor vertrouwen*. Deze strategie was het startpunt voor een andere manier van werken van onze organisatie. We wilden meerjarig onderzoek doen naar beleidsthema's met een groot financieel belang, zoals de premiesector Zorg en Sociale Zekerheid. We wilden nadrukkelijker dan voorheen inzicht bieden in publieke geldstromen. Daarnaast wilden we nieuwe onderzoeksmethoden verkennen en zoeken naar synergie met voor de Algemene Rekenkamer nieuwe disciplines, van data-analyse tot en met psychologie.

Om deze ambities vorm te geven hebben we vanaf 2016 meerjarige onderzoeksprogramma's opgezet. Ook hebben we een eigen *datahub* ontwikkeld, die het mogelijk maakt om beter onderzoek te doen door analyse van grote databestanden.

In 2019 werden de resultaten van de nieuwe manier van werken goed zichtbaar. Een brede waaier van onderwerpen heeft het afgelopen jaar onze aandacht gekregen, van infrastructuur tot media. Ook hebben we stappen gezet naar geïntegreerde verslaglegging.

We bieden in dit Verslag om te beginnen een overzicht aan van onze gepubliceerde onderzoeken. Daarnaast presenteren we een bloemlezing van andere activiteiten die de Algemene Rekenkamer het afgelopen jaar heeft ondernomen. Bij een aantal onderzoeken en activiteiten staan we wat uitvoeriger stil. Aanvullend op dit Verslag van werkzaamheden zullen wij op Verantwoordingsdag (de derde woensdag van mei) het geïntegreerde Verslag van de Algemene Rekenkamer over 2019 presenteren. Daarin gaan wij naast onze publicaties ook in op onze bedrijfsvoering. Dan hebben we in het geïntegreerde Verslag de blik naar voren gericht: op de ontwikkeling van de strategie voor de periode 2021–2025, waarin we verder zullen werken aan onze missie om met onze werkzaamheden het presteren en functioneren van de rijksoverheid te helpen verbeteren.

Arno Visser
president Algemene Rekenkamer

Inhoud

	Vooraf	2
1	Een relevante rekenkamer	4
2	Werkzaamheden 2019	7
	2.1 Publicaties per kwartaal	7
	2.2 Focus en perspectief in ons beleidsonderzoek	8
3	Uitgelichte onderzoeken	10
	3.1 Cybersecurity en vitale waterwerken	10
	3.2 Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst	10
	3.3 Aanpak mestvervuiling veehouderij	11
	3.4 Ouderdomsregelingen ontleed	12
	3.5 Hilversum in beeld	12
	3.6 Onderhoud van het hoofdvaarwegennet	13
4	Internationale activiteiten	14
	4.1 Samenwerkingsactiviteiten	14
	4.2 Activiteiten in koepelorganisaties	15
	Bijlage 1 Publicaties 2019	16
	Bijlage 2 Externe activiteiten en media	18

1 Een relevante rekenkamer

De positie van de Algemene Rekenkamer is verankerd in de Grondwet. Onze taken en bevoegdheden staan beschreven in de Comptabiliteitswet.

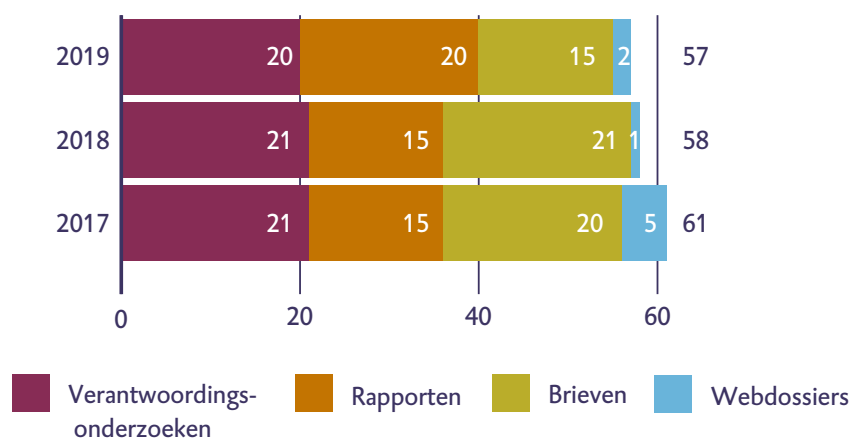
Wat we doen staat vast: de Algemene Rekenkamer onderzoekt of de rijksoverheid volgens de regels en de gemaakte afspraken omgaat met het geld dat haar is toevertrouwd, en onderzoekt of dit belastinggeld zinnig, zuinig en zorgvuldig wordt uitgegeven.

Hoe we dat doen, bepalen we zelf, onafhankelijk van regering en parlement: de Algemene Rekenkamer geeft met een eigen strategie invulling aan haar wettelijke taak.

De strategie van de Algemene Rekenkamer voor de periode 2016–2020 draagt niet voor niets de titel: *Inzicht als basis voor vertrouwen*. Daarmee benadrukken we het belang van transparantie in publieke geldstromen. Wij willen in onze onderzoeken helderheid scheppen in de manier waarop gemeenschapsgeld door de overheid wordt geïnd en wordt besteed. Ons doel is om daarbij de maatschappelijke impact van beleidskeuzes en uitgaven goed zichtbaar te maken. Op die manier willen we bijdragen aan het vertrouwen van de maatschappij in de overheid.

In dit Verslag van werkzaamheden laten we zien welke onderzoeken we in 2019 hebben gepubliceerd en welke andere werkzaamheden we hebben verricht. Zoals is af te lezen uit figuur 1 hebben we in 2019 meer onderzoeksrapporten uitgebracht dan in 2018 en 2017. Daarnaast hebben we iets minder brieven aan de Tweede Kamer gestuurd. Een volledig overzicht van onze publicaties en overige werkzaamheden vindt u in bijlage 1. Zes onderzoeken lichten we eruit en geven we in hoofdstuk 3 extra aandacht.

Aantal rapporten in 2019 groter dan in 2018 en 2017

Figuur 1 Aantal publicaties in 2017, 2018 en 2019

Onderzoek en programma's

In onze strategie hebben we een aantal terreinen en thema's aangewezen die centraal staan in ons onderzoek.

Dat betreft vier thematische programma's:

- Programma *Verantwoordingsonderzoek*
- Programma *Premiesectoren Zorg en Sociale Zekerheid*
- Programma *Toekomstbestendige overheidsfinanciën*
- Programma *Ontvangsten ontcijferd*

Daarnaast gaat onze bijzondere aandacht uit naar de thema's duurzaamheid en veiligheid. Ook investeren we – via het programma *Verantwoordingsonderzoek* met het onderdeel doorontwikkeling *Verantwoordingsonderzoek (VO)* en het programma *Doorontwikkelen, Ontcijferen, Experimenteren en Netwerken ('DOEN')* – in nieuwe onderzoeksmethoden en -technieken.

Het programma *Toekomstbestendige overheidsfinanciën* is in 2019 beëindigd. Daarnaast is in 2019 besloten om in 2020 van start te gaan met het programma *Energietransitie*.

Jaarlijks publiceren we in mei ons *Verantwoordingsonderzoek (VO)*, bestaande uit een reeks rapporten waarin we het presteren van de rijksoverheid beoordelen. Elk VO-rapport behandelt een hoofdstuk uit de rijksbegroting van het voorgaande jaar. In 2019 brachten wij twintig VO-rapporten uit. Daarnaast publiceerden wij het overkoepelende rapport *Staat van de rijksverantwoording* en het *Rapport bij de Nationale Verklaring 2019*.

Wij publiceren elk jaar ook rapporten over ons doelmatigheids- en doeltreffendheids-onderzoek. Daarin nemen we specifieke beleidsterreinen onder de loep. Dat doen we in beginsel op eigen initiatief. Maar het parlement en/of de regering kunnen de Algemene Rekenkamer ook, als zij behoefte hebben aan een onafhankelijk en deskundig oordeel, verzoeken om een bepaald onderzoek uit te voeren. Wij maken in zulke gevallen een zelfstandige afweging en nemen onafhankelijk het besluit om het verzoek al dan niet te honoreren.

Dialoog met omgeving

Wij staan met beide benen in de maatschappij en zoeken actief het contact met onze omgeving. We werken samen en overleggen met andere Hoge Colleges van Staat, zoals de Raad van State en de Ombudsman, met kennisinstututen, zoals het SCP en universiteiten, en met andere rekenkamers in binnen- en buitenland: waar houden zij zich mee bezig? Wat zijn de vragen en ideeën die bij hen leven? Inzichten van planbureaus, universiteiten en adviesorganen geven ons inspiratie voor relevant onderzoek.

2 Werkzaamheden 2019

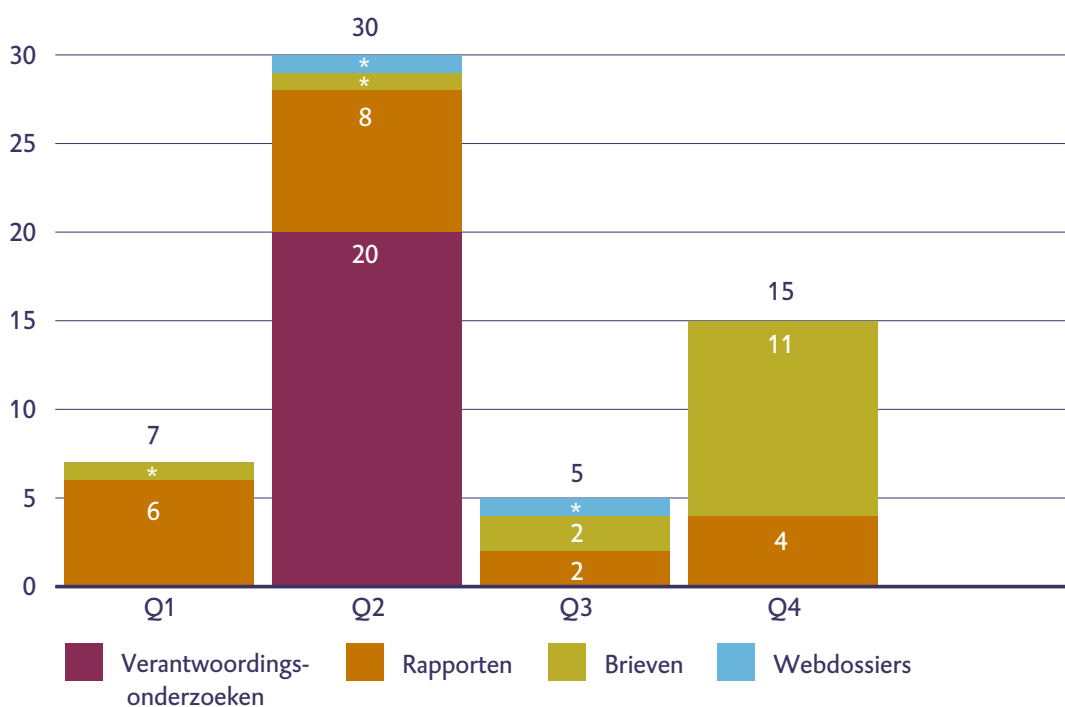
Hieronder geven we een overzicht van onze publicaties per kwartaal. We lichten toe op welke onderwerpen we onze aandacht hebben gericht en vanuit welke invalshoek we dat hebben gedaan.

2.1 Publicaties per kwartaal

Verantwoordingsdag, de derde woensdag in mei, is de dag waarop wij onze rapporten in het kader van het Verantwoordingsonderzoek presenteren. Dat verklaart in figuur 2 de uitschieter in het tweede kwartaal.

Het relatief grote aantal brieven in het vierde kwartaal wordt verklaard door onze zogenaamde begrotingsbrieven, de brieven die wij jaarlijks opstellen met aandachtspunten die de Staten-Generaal kan gebruiken bij het beoordelen van de ontwerpbegrotingen van de ministers.

Jaarlijkse piek aan publicaties op Verantwoordingsdag in tweede kwartaal

* is één publicatie

Figuur 2 Publicaties per kwartaal

2.2 Focus en perspectief in ons beleidsonderzoek

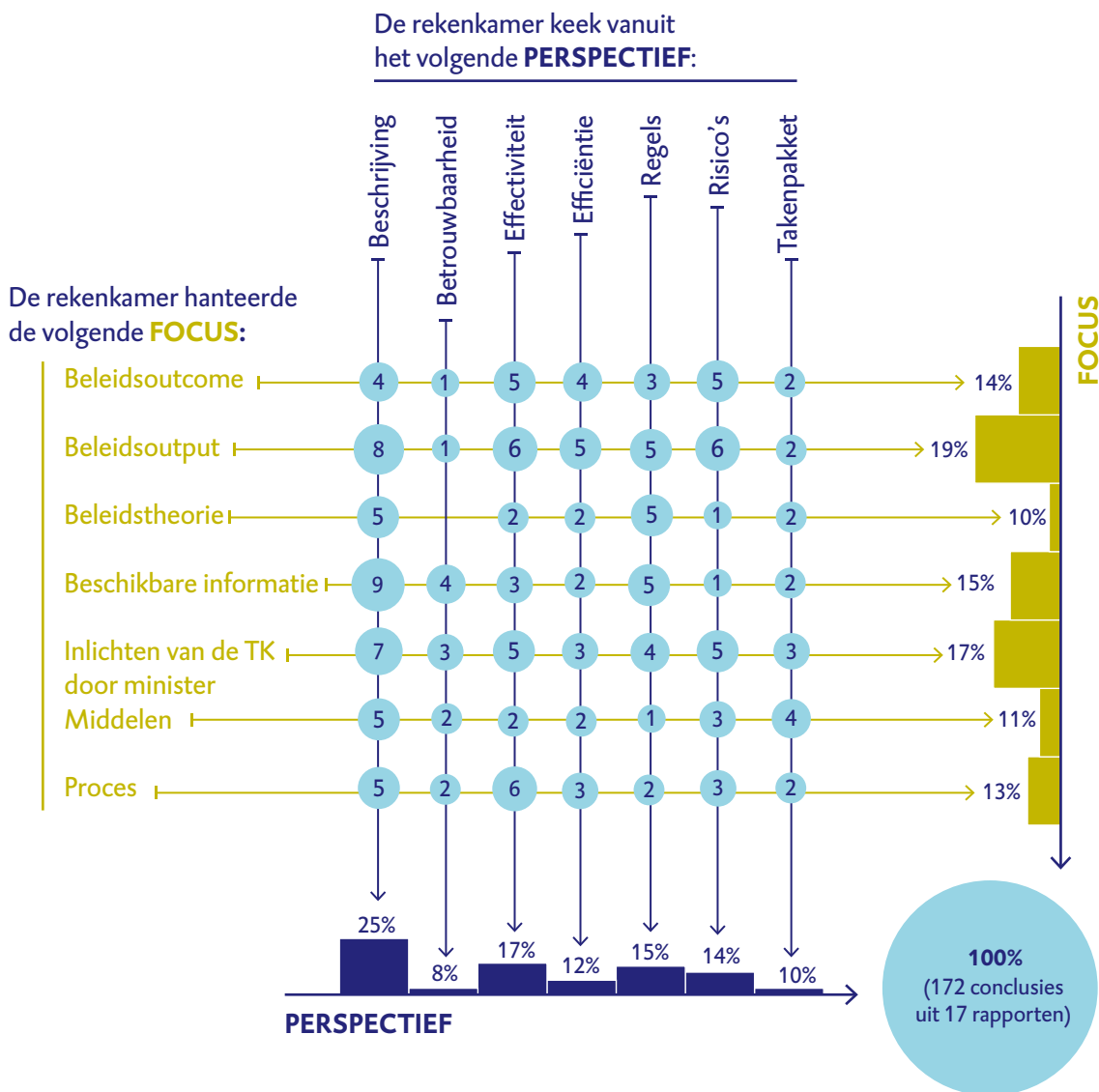
In 2018 zijn we begonnen met een systematische inventarisatie van ons onderzoek: naar welke elementen uit overheidsbeleid kijken we en vanuit welke invalshoek? We noemen dat focus en perspectief. Voor al het beleidsonderzoek dat we in 2019 hebben uitgebracht – zowel de reguliere beleidsonderzoeken als de beleidsonderzoeken in het kader van het jaarlijkse Verantwoordingsonderzoek – hebben we een vergelijkbare inventarisatie gemaakt. Als methode hebben we dit jaar gekozen voor een self-assessment. Onderzoeksdirecteuren en hun teams hebben een inschatting gemaakt van focus en perspectief in afzonderlijke onderzoeken.

Uit de self-assessment komt het beeld naar voren van een sterke en vrij evenredige spreiding in ons onderzoek, zowel naar focus als naar perspectief. Wel heeft ons onderzoek een tamelijk sterk beschrijvend karakter. In vergelijking met het voorgaande jaar hebben we meer gekeken naar de maatschappelijke effecten ('outcome') van beleid, en minder naar processen.

De resultaten van deze analyse (en ook de methodiek die we daarbij hebben gehanteerd) gebruiken we voor de interne dialoog over de invulling van ons werkprogramma en bij de voorbereiding van onze nieuwe strategie voor de periode na 2020.

In 2019 had ons onderzoek een vrij sterke en evenredige spreiding

Figuur 3 Focus/perspectief-matrix 2019

3 Uitgelichte onderzoeken

In dit hoofdstuk lichten we zes van onze onderzoeken uit 2019 uit. We bespreken hieronder de belangrijkste uitkomsten van deze onderzoeken en schetsen wat ze teweeg hebben gebracht.

3.1 Cybersecurity en vitale waterwerken

In 2019 trokken onze onderzoeken op het gebied van digitale veiligheid veel aandacht. Zo publiceerden we in maart het rapport *Digitale dijkverzwaring: cybersecurity en vitale waterwerken*. Het betrof een eerste onderzoek naar cybersecurity van vitale sectoren.

Bijzonder in dit onderzoek was de inzet van ethische hackers. Wij hebben hen gevraagd om de maatregelen die Rijkswaterstaat had getroffen op het terrein van cybersecurity, in de praktijk te testen. Uit ons onderzoek blijkt dat de minister nog stappen moet zetten om aan de eigen doelstellingen

voor cybersecurity te voldoen.

De verantwoordelijke minister van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Rijkswaterstaat pakten onze aanbevelingen meteen op. Bovendien nam de Tweede Kamer in een plenair debat over ons onderzoek verschillende moties aan die extra gewicht gaven aan onze aanbevelingen.

Ook in de media kreeg het onderzoek volop aandacht. Het rapport zorgde voor publiek debat en voor een groter bewustzijn van onze digitale kwetsbaarheid.

3.2 Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst

Kan de Belastingdienst met minder mensen een hogere belastingopbrengst genereren door gebruik te maken van slimme algoritmes? Wij hebben onderzocht of deze bewering uit de Investeringsagenda Belastingdienst van de minister van Financiën (2015) klopt. Ook hebben we gekeken naar de maatschappelijke impact van algoritmes: hoe wordt omgegaan met privacy, welke rode lijnen zijn er bij het werken met big data en aan welke voorwaarden moet een algoritme voldoen? Onze belangrijkste bevinding was dat sommige algoritmes niet specifiek genoeg zijn; het algoritme van de Belastingdienst

kan alleen aangeven of een aangifte naar alle waarschijnlijkheid een fout bevat, en niet *waar* in de aangifte deze fout zich bevindt. Daarnaast zijn de algoritmes ontworpen om te zoeken naar aangiften die de opbrengst voor de schatkist verhogen. Het algoritme is niet in de eerste plaats ontworpen om te kunnen bepalen of de burger te veel betaalt. De wijze waarop door de Belastingdienst met de privacy van burgers wordt omgesprongen is bij de onderzochte modellen op orde. Wel zou het management van de dienst een sterkere rol moeten hebben bij het bewaken van de rode lijnen, zeker omdat er nog geen rijksnormen zijn voor het gebruik van modellen op basis van data-analyse.

Dit onderzoek heeft algoritmes op de kaart gezet bij auditors van het rijk door te wijzen op het ontbreken van een rijksbreed normenkader voor algoritmes. Het onderzoek heeft ook de nodige aandacht gegenereerd in de vakpers.

3.3 Aanpak mestvervuiling veehouderij

Te veel mest op het land is schadelijk voor het milieu en de natuur. In het onderzoek dat we in 2019 deden naar de aanpak van mestvervuiling door de veehouderij zijn we nagegaan in hoeverre inmiddels de problemen zijn opgelost die we in eerdere onderzoeken (uit respectievelijk 2008 en 2013) hadden geconstateerd.

Onze belangrijkste conclusie was dat de ministers van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselveiligheid (LNV) en van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) weinig grip hebben op de mestvervuiling. De bestaande wettelijke regels (en ook de initiatieven voor nieuwe regelgeving) blijken eerder de oorzaak van het probleem dan de oplossing. De praktijk van wet- en regelgeving beperkt het zicht op de realisatie van uitstootnormen en het beschermen van de natuur. Een goede handhaving op deze punten is daardoor niet mogelijk.

Ons onderzoek kwam qua impact op een goed moment: de huidige minister van LNV wil met het oog op de realisatie van kringlooplandbouw een fundamenteel ander beleid voeren en gaat daarvoor een eigen begroting inrichten. Er was veel interesse voor onze Kamerbriefing en het onderzoek heeft geleid tot tal van Kamervragen. Ook de media hebben ruim aandacht besteed aan onze conclusies.

3.4 Ouderdomsregelingen ontleed

In november 2019 brachten we een onderzoek uit naar het stelsel van ouderdomsregelingen. We hebben uitgezocht hoe dit stelsel in elkaar zit, wat het kost en in hoeverre de uitvoering doelmatig en doeltreffend is.

Uit onze analyse kwam naar voren dat de Sociale Verzekeringsbank (SVB) de ouderdomsregelingen doelmatig uitvoert. Ook wordt van de belangrijkste regeling, de AOW (waar twee derde van de sociale zekerheidsuitgaven voor is bestemd), goed gebruikgemaakt. Maar bij de Aanvullende Inkomensvoorziening Ouderen (AIO), bedoeld voor ouderen

met een onvolledige AOW, ligt dat anders. Tussen de 48 en 56% van de mensen die recht hebben op deze voorziening, blijkt er geen gebruik van te maken. Dat betekent dat deze mensen een inkomen hebben onder het bestaansminimum.

Ons onderzoek heeft op verschillende manieren impact gehad. Er werden naar aanleiding van onze bevindingen Kamervragen gesteld over hoe het niet-gebruik van de AIO kan worden teruggedrongen. Ook organiseerde de Tweede Kamer een rondetafelbijeenkomst waarin deskundigen werden uitgenodigd om hun visie te geven op de mogelijkheden om het niet-gebruik terug te dringen. De ouderenbond ANBO verspreidde de resultaten van ons onderzoek onder haar leden. Ten slotte ging de SVB in gesprek met onder meer TNO om na te gaan of er technische mogelijkheden zijn om potentiële AIO-gerechtigden in beeld te krijgen, zodat zij gericht kunnen worden benaderd.

3.5 Hilversum in beeld

In december 2019 publiceerden we ons onderzoek *Hilversum in beeld*. Daarin constateerden we dat de Nederlandse Publieke Omroep (NPO), ondanks de opdracht daartoe, niet of nauwelijks zorgdraagt voor de doelmatige besteding van het geld dat zij ontvangt voor de programmering op de publieke netten.

We verzorgden over dit onderzoek briefings aan de Tweede Kamer, de verantwoordelijke minister en het NPO-bestuur. Ook organiseerden we op de dag van publicatie een persconferentie waarvoor veel belangstelling was. Dit alles leidde

tot veel aandacht in zowel oude als nieuwe media. Het is nog vroeg om uitspraken te doen over de precieze impact van ons onderzoek, maar onze bevindingen zullen naar verwachting een rol spelen bij de beraadslaging over de voorgenomen reorganisatie van het omroepbestel.

3.6 Onderhoud van het hoofdvaarwegennet

In mei 2019 brachten we in het kader van ons Verantwoordingsonderzoek over het Ministerie van IenW een onderzoek uit naar de instandhouding van het hoofdvaarwegennet. Een aanzienlijk deel van de infrastructuur van dat hoofdvaarwegennet, bestaande uit bruggen, tunnels, sluisen en andere kunstwerken, is gebouwd in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw. Deze bouwwerken naderen het einde van hun levensduur. De kans op storingen neemt daardoor toe en dat kan leiden tot overlast.

Wij zijn nagegaan in hoeverre de onderhoudsstatus van deze bouwwerken die wordt beschreven in het jaarverslag van het Infrastructuurfonds, klopt met de werkelijkheid. We moesten vaststellen dat de reële onderhoudssituatie een stuk urgenter is dan het beeld dat uit het jaarverslag naar voren komt. De prestatie-indicator voor ‘beschikbaarheid’ geeft namelijk geen volledig beeld van alle storingen die zich voordoen. Bovendien loopt de hoeveelheid uitgesteld onderhoud flink op.

Met dit onderzoek hebben we de onderhoudsproblematiek op de politieke agenda gezet: de minister van IenW heeft al een aantal acties in gang gezet om de problemen met het onderhoud van de infrastructuur op te lossen. Op korte termijn gaat de minister ervoor zorgen dat er genoeg budget beschikbaar is voor onderhoud. Tegelijkertijd wil ze verdere groei van het uitgesteld onderhoud beperken. Ook neemt ze maatregelen om meer inzicht te krijgen in de staat van de infrastructuur bij het spoor, op de weg en op het water.

4 Internationale activiteiten

Wij spiegelen onze manier van werken regelmatig aan die van onze *peers*: nationale rekenkamers in het buitenland. Onze taken en bevoegdheden ten aanzien van onze internationale werkzaamheden zijn sinds 2018 ook vastgelegd in de Comptabiliteitswet. We wisselen met onze partners kennis uit, werken mee aan het ontwikkelen van standaarden en doen gezamenlijk onderzoek. In sommige landen en regio's dragen we op verzoek van de rekenkamers ter plaatse met institutionele ontwikkelingsprogramma's bij aan goed openbaar bestuur en verbetering van het beheer van publiek geld.

4.1 Samenwerkingsactiviteiten

We hebben in 2019 op verschillende manieren samengewerkt met onze zusterinstellingen.

Gezamenlijk onderzoek naar afwikkeling banken

In 2019 hebben we samengewerkt met de rekenkamers van Duitsland, Estland, Finland, Oostenrijk, Portugal en Spanje aan een onderzoek naar de resolutie van banken (oftewel: het op een gecontroleerde en zorgvuldige manier afwickelen van een bank die dreigt om te vallen). Het gezamenlijke rapport wordt in 2020 gepubliceerd.

Samenwerking met partnerlanden in de Arabische regio

Sinds 2016 hebben we een samenwerkingsverband – het zogenoemde Sharaka-programma – met rekenkamers uit Algerije, Irak, Jordanië, Marokko, de Palestijnse gebieden, Tunesië en recent ook Soedan. Doel van het programma is de rekenkamers te versterken en daarmee bij te dragen aan een goed werkend openbaar bestuur en financieel beheer in deze partnerlanden.

Samenwerking bij doelmatigheidsonderzoek naar Afrikaanse olie- en gasindustrie

Sinds 2018 werken we samen met AFROSAI-E (de Afrikaanse organisatie voor Engelstalige rekenkamers) en de rekenkamers van respectievelijk Tanzania, Kenia en Mozambique. Doel van dit project is om de kwaliteit en impact van doelmatigheidsonderzoeken naar de olie- en gasindustrie te vergroten. Het programma loopt tot en met 2020.

Samenwerking met kiesgroeplanden

Wij verlenen al vele jaren technische assistentie aan onze zusterinstellingen in de zogenaamde 'kiesgroeplanden'. Dit zijn landen die Nederland vertegenwoordigt in het bestuur van het Internationaal Monetair Fonds, de Wereldbank en de Europese Bank voor

Wederopbouw en Ontwikkeling. Onze activiteiten passen in het beleid van de minister van Financiën om deze landen te assisteren bij hun hervormingsprocessen.

- In Moldavië werkten we in 2019 aan de institutionele ontwikkeling van de rekenkamer, met name aan de onderzoeksaanpak en de contacten met externe belanghebbenden.
- De rekenkamer van Georgië kreeg in 2019 ondersteuning van ons bij het verder ontwikkelen van de interne kwaliteitscontroles.

4.2 Activiteiten in koepelorganisaties

De Algemene Rekenkamer is ook actief in diverse internationale koepelorganisaties:

- EUROSAI (de vereniging van vijftig nationale rekenkamers in Europa);
- het Contactcomité (het overlegorgaan van de presidenten van rekenkamers van EU-landen en de Europese Rekenkamer); en
- INTOSAI (de vereniging van nationale rekenkamers wereldwijd).

Binnen deze organisaties wordt in werkgroepverband kennis uitgewisseld en gezamenlijk onderzoek verricht. Zo hebben wij in februari 2019 een seminar voor veertien Europese rekenkamers georganiseerd over financiële verslaggeving in de publieke sector, waarbij de Tweede Kamerleden Sneller (D66) en Snels (GroenLinks) ingingen op het belang van het baten-lastenstelsel. Zij waren de rapporteurs van de operatie Inzicht in Kwaliteit.

In EUROSAI-verband zijn we lid van de Governing Board en werkten we daarnaast onder meer aan kennisdeling over *peer-to-peer* ontwikkelingssamenwerking, data-analyse en een verkenning naar geïntegreerde verslaglegging in de publieke sector.

In INTOSAI-verband was de Algemene Rekenkamer in september 2019 vertegenwoordigd bij het driejaarlijks wereldcongres van rekenkamers, in Moskou. Een belangrijke boodschap tijdens het congres was dat rekenkamers wereldwijd zich steeds meer bewust zouden moeten worden van hun mogelijke invloed op de verbetering van openbaar bestuur en dat zij niet langer enkel zouden moeten richten op accountability achteraf.

Bijlage 1 Publicaties 2019

In 2019 uitgebrachte rapporten, brieven en webdossiers

Nr.	Datum	Titel publicatie
1	30 januari	Joint report on air quality
2	13 februari	Verslaggevingsstelsel rijksoverheid: verslag rapporteurs commissie voor Financiën
3	19 februari	Afdekking financiële risico's DNB
4	6 maart	Lessen van de JSF
5	21 maart	Verslag 2018
6	25 maart	Vastgoed mbo
7	28 maart	Digitale dijkverzwaring: cybersecurity en vitale waterwerken
8	16 april	Zicht op revolverende fondsen van het Rijk
9	15 mei	VO 2018 Financiën en Nationale Schuld
10	15 mei	VO 2018 De Koning
11	15 mei	VO 2018 Algemene Zaken
12	15 mei	VO 2018 Staten-Generaal
13	15 mei	VO2018 Overige Hoge Colleges van Staat, Kabinetten van de Gouverneurs en de Kiesraad
14	15 mei	VO 2018 Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
15	15 mei	VO 2018 Gemeentefonds
16	15 mei	VO 2018 Provinciefonds
17	15 mei	VO 2018 Koninkrijksrelaties en BES-Fonds
18	15 mei	VO 2018 Buitenlandse Zaken
19	15 mei	VO 2018 Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
20	15 mei	VO 2018 Justitie en Veiligheid
21	15 mei	VO 2018 Defensie
22	15 mei	VO 2018 Volksgezondheid, Welzijn en Sport
23	15 mei	VO 2018 Sociale Zaken en Werkgelegenheid
24	15 mei	VO 2018 Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
25	15 mei	VO 2018 Infrastructuur en Waterstaat
26	15 mei	VO 2018 Infrastructuurfonds
27	15 mei	VO 2018 Deltafonds
28	15 mei	VO 2018 Economische Zaken en Klimaat, Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Diergezondheidsfonds
29	15 mei	Rapport bij de Nationale Verklaring 2019
30	15 mei	Staat van de Rijksverantwoording
31	22 mei	Data Kredietcrisis 2008-2018
32	11 juni	Datagedreven selectie van aangiften door de Belastingdienst

Nr.	Datum	Titel publicatie
33	13 juni	Toeslagen terugbetalen
34	18 juni	Grip op gegevens: het stelsel van basisregistraties voor burgers en bedrijven
35	20 juni	Aanpak mestvervuiling veehouderij
36	26 juni	Fiscale stimulering van elektrische auto's
37	26 juni	Forfaits in het belastingstelsel
38	12 september	Inzicht in publiek geld (deel 2)
39	24 september	Voortgangsmeter aanbevelingen
40	24 september	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Financiën en Nationale Schuld
41	24 september	Aandachtspunten bij de ontwerpbegrotingen 2020 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
42	26 september	Diversiteit in vaste adviescolleges van de regering
43	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
44	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
45	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
46	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
47	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Defensie
48	2 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
49	3 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
50	3 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van het Ministerie van Justitie en Veiligheid
51	3 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegroting 2020 van de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
52	7 oktober	Aandachtspunten bij de ontwerpbegrotingen 2020 Koninkrijksrelaties en BES-Fonds
53	13 november	Ouderdomsregelingen ontleed
54	27 november	Autobelastingen als beleidsinstrument
55	28 november	Wetsvoorstel versterking decentrale rekenkamers; bevoegdheid van rekenkamers bij (klein)dochterondernemingen van gezamenlijke overheidsdeelnemingen
56	10 december	Hilversum in beeld
57	12 december	Bankenresolutie in Nederland

Bijlage 2 Externe activiteiten en media

Datum	Activiteit
5 januari	Essay in Elsevier van president Arno Visser: 'Politiek, bevrijd ons uit fiscale detentie!'
4 februari	Toespraak van collegelid Ewout Irrgang bij aanvang van het internationaal samenwerkingsproject met de rekenkamers van Tanzania, Mozambique, Kenia en AFROSAI-E, op 4 februari in Pretoria, Zuid-Afrika
13 februari	In het Radio1-programma <i>Spraakmakers</i> vertelt president Arno Visser over emotie en ratio in het klimaatdebat
15 februari	Speech door collegelid Ewout Irrgang voor circa dertig docenten maatschappijleer ter gelegenheid van Docentendag 2019 (ProDemos)
18 februari	Deelname president Arno Visser en collegelid Ewout Irrgang aan het tweede seminar Public sector financial reporting in EU Member States met onder anderen rapporteurs Sneller en Snels van de vaste Kamercommissie Financiën
24 februari	President Arno Visser in het programma <i>Buitenhof</i> over het belang en betrouwbaarheid van cijfers in de politiek
11 maart	Deelname van collegelid Francine Giskes aan de expertmeeting met vertegenwoordigers van Europese Commissie en andere betrokkenen in Brussel naar aanleiding van een internationale publicatie over luchtkwaliteit
28 maart	Toelichting door president Arno Visser op Rekenkamerrapport <i>Digitale dijkverzwaring: cybersecurity en vitale waterwerken</i> bij RTL Nieuws
29 maart	Gesprek met president Arno Visser in het Radio1-programma <i>Spraakmakers</i> over cybersecurity bij waterkeringen en andere recente publicaties
16 april	Interviews met collegelid Ewout Irrgang in NRC en het Financieele Dagblad over Rekenkamerpublicatie <i>Zicht op revolverende fondsen van het Rijk</i>
15 mei	Interview met collegelid Francine Giskes bij <i>EenVandaag</i> over het Rekenkameronderzoek naar instandhouding van het hoofdvaarwegennet uit het Verantwoordingsonderzoek 2018
16 mei	Interview met president Arno Visser in NRC over Verantwoordingsdag 2018
13 juni	Collegelid Ewout Irrgang verzorgt de opening CIGAR-congres over financiële verslaggeving
18 juni	Interviews met president Arno Visser in iBestuur en de Volkskrant over het Rekenkameronderzoek <i>Basisregistraties</i>
20 juni	Interviews met collegelid Francine Giskes in Nieuwsuur, NOS Journaal en Nieuws en co naar aanleiding van de Rekenkamerpublicatie <i>Duurzaamheid veehouderij</i>
17-20 juni	Toespraak van collegelid Francine Giskes op bijeenkomst voor Arabische rekenkamers die deelnemen aan het aan Sharakaprogramma
26-27 juni	De brief over elektrisch autorijden wordt opgepikt door het Financieele dagblad, vakwebsites, RTL, NOS en NRC.
27 juni	Collegelid Ewout Irrgang verzorgt de openingstoespraak bij het tweede congres over revolverende fondsen, gehouden in Den Haag.

Datum	Activiteit
1 juli	In het Radio1-programma <i>Radio EenVandaag</i> vertelt collegelid Francine Giskes over de verhoging van de maximumsnelheid op autosnelwegen naar 130 km/uur.
10 juli	Interview met collegelid Francine Giskes in de studio van <i>Nieuwsuur</i> over de problemen bij de Belastingdienst
9 augustus	Optreden van president Arno Visser in het Radio1-programma <i>Spraakmakers</i> over onder meer TenneT en het Rekenkameronderzoek naar energietransitie
14 augustus	Interview met collegelid Francine Giskes in Elsevier: 'De Tweede Kamer bijt in haar eigen staart'
22 augustus	Interview met collegelid Francine Giskes in Het Register (vakblad belastingadviseurs)
12 september	Opinieartikel in de Volkskrant van collegelid Ewout Irrgang naar aanleiding van de Rekenkamerpublicatie <i>Inzicht in publiek geld</i> (deel 2): 'Informatie aan de Kamer moet beter'
9-13 september	Collegelid Ewout Irrgang brengt een bezoek aan de rekenkamer van Brazilië
14 september	Open monumentendag
16 september	Collegelid Ewout Irrgang schrijft een weblog over ervaringen bij de Braziliaanse rekenkamer met digitalisering en gebruik van open data
20 september	President Arno Visser en collegelid Ewout Irrgang verzorgen een masterclass voor financieel journalisten
26 september	Aandacht voor ons rapport <i>Diversiteit in adviescolleges</i> in NRC, de Volkskrant, het Algemeen Dagblad en websites als Linda.nl en accountant.nl Daarnaast vertelt collegelid Francine Giskes over dit onderzoek op Radio1.
23-29 september	Deelname van collegelid Ewout Irrgang aan het Congres INCOSAI XXIII in Moskou, Rusland
30 september	Collegelid Ewout Irrgang schrijft een weblog over collegiale contacten met tal van rekenkamerbestuurders tijdens het wereldcongres INCOSAI in Moskou
2 oktober	Deelname van collegelid Francine Giskes als panellid aan het Montesquieu-forum – 'Bulkt Nederland van het geld?'
6 november	Collegelid Ewout Irrgang geeft een masterclass voor masterstudenten journalistiek van de Universiteit van Amsterdam
13 november	Korte interviews met collegelid Ewout Irrgang met NOS en op Radio1 naar aanleiding van de publicatie van het rapport <i>Ouderdomsregelingen ontleed</i>
22 november	President Arno Visser geeft in het Radio1-programma <i>Spraakmakers</i> toelichting op het belang van open data naar aanleiding van de uitreiking van de Stuivering Open Data Award 2019
11 december	Interview met collegelid Ewout Irrgang in NRC over de bankenresolutie
12 december	Opening door collegelid Francine Giskes van het discussieforum <i>Diversiteit en adviescolleges</i>

Voorlichting

Afdeling Communicatie

Postbus 20015

2500 EA Den Haag

telefoon (070) 342 44 00

voorlichting@rekenkamer.nl

www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers

Foto: Jeroen Bouman

Den Haag, maart 2020